

Верховний
Суд

ОГЛЯД РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

За період з 09.06.2020 по 12.06.2020

2020/23

Дата прийняття:	09/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	09/06/2020 (Комітет)
Назва:	CASE OF ACHILOV AND OTHERS v. RUSSIA (Applications nos. 10780/07 and 54004/07)
Зміст:	<p>Ця справа стосувалася численних скарг на порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, переважно щодо порушення права на свободу вираження поглядів та зібрань і об'єднань, позбавлення свободи та особистої недоторканності у зв'язку із цим і подальших засуджень.</p> <p><i>Мітинг 22 квітня 2006 року</i></p> <p>11 квітня 2006 року І. поінформував місцеву адміністрацію про свій намір провести публічний захід об 11:00 22 квітня 2006 року на сходах місцевого кінотеатру, після якого провести марш протесту о 13:00 проти корупції серед посадових осіб.</p> <p>15 квітня 2006 року мер міста повідомив І., що будівля кінотеатру є муніципальною установою, а тому має бути отримана згода власника. Більше того, марш проходить близько до будівлі суду, що заборонено законом. Насамкінець організатор заходу має вказати в запиті, яким чином має бути забезпечено громадську безпеку і, у разі необхідності, надання медичної допомоги під час заходу. Мер просив І. утриматись від його проведення.</p> <p>18 квітня 2006 року перший та другий заявники відповіли меру, що його вимоги є незаконними і запланований захід відбудеться.</p> <p>За скаргою керівника міського житлового комітету про розклейку на будинках листівок із закликом приєднатись до мітингу 22 квітня 2006 року були відкриті кримінальні провадження.</p> <p>Зі слів заявників, 22 квітня 2006 року їх було викликано до міліції на допит в рамках досудового розслідування. Ймовірно, повістки про виклик їм було вручено того ж дня у відділенні міліції.</p> <p>Зокрема, з їхніх слів, вони перебували у відділенні міліції три години до завершення часу, відведеного для публічного заходу. Не було складено протоколу затримання, а двері відділення було зачинено.</p> <p>У задоволенні вимоги заявників про відкриття кримінального провадження проти офіцерів міліції та посадовців місцевої адміністрації було відмовлено 22 червня 2006 року. У перегляді цього рішення в судовому порядку також було відмовлено.</p> <p><i>Одиночна демонстрація 23 квітня 2007 року</i></p> <p>23 квітня 2007 року А. провів одиночну демонстрацію перед будівлею місцевого законодавчого органу. Його було затримано, і він провів ніч</p>

у відділку міліції.

24 квітня 2007 року мировий суддя визнав його винним у дрібному хуліганстві та призначив покарання у виді двох діб адміністративного арешту.

Заявник оскаржив це рішення, оскільки він не вживав ненормативної лексики та не вів себе неналежним чином. 10 травня 2007 року апеляційний суд скасував рішення від 24 квітня 2007 року та припинив провадження у справі, оскільки суд першої інстанції «належним чином не врахував характер правопорушення, пом'якшуючі чи обтяжуючі обставини».

Заявник далі порушив цивільне провадження, вимагаючи відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок перешкоджання демонстрації поліцією, його обвинувачення, позбавлення свободи та умов тримання під вартою й відбуття покарання.

Рішенням від 18 січня 2008 року суд першої інстанції присудив заявникові 10 000 російських рублів компенсації.

13 травня 2008 року суд апеляційної інстанції підтримав це рішення.

Одиночна демонстрація 9 травня 2007 року

А. поінформував місцеву адміністрацію про свої наміри провести групову статичну демонстрацію перед будівлею місцевої адміністрації 9 травня 2007 року – у святковий день.

4 травня 2007 адміністрація повідомила А. про запланований військовий парад і зустріч із школярами та запропонувала провести захід в іншому місці.

Заявник вирішив провести одиночну демонстрацію, оскільки дозволу місцевої адміністрації в такому разі не потрібно.

Коли заявник підійшов до будівлі адміністрації і підняв плакат, до нього підійшли працівники міліції, які спочатку намагались забрати плакат, а пізніше доставили заявника до відділення міліції.

9 травня 2007 року мировий суддя засудив заявника до семи діб адміністративного арешту за відмову у виконанні законного розпорядження.

В окремому провадженні того ж дня той самий суддя визнав заявника винним у порушенні статті 20.2 Кодексу про адміністративні правопорушення та призначив штраф у розмірі 1000 російських рублів.

1 червня 2007 року апеляційний суд підтримав засудження заявника.

Заявник також порушив цивільне провадження, вимагаючи компенсацію стосовно його ув'язнення та умов ув'язнення. 23 березня 2009 року суд першої інстанції, рішення якого було підтримане в порядку апеляції, відхилив позов заявника.

Демонстрація 10 серпня 2007 року та відповідні провадження

6 серпня 2007 року А. та І. повідомили місцеву адміністрацію про намір провести статичну демонстрацію, в якій візьмуть участь 10–50 осіб, 10 серпня 2007 року з 7:00 до 11:00 на тротуарі перед місцевою прокуратурою з метою висловлення незадоволення її роботою.

Того ж дня мер міста поінформував заявників про неможливість проведення такої демонстрації через дорожні роботи.

За словами заявників, вони побували на цьому місці і не побачили жодних таких робіт, тому вирішили провести запланований захід.

Імовірно, що мер міста звернувся до керівника місцевої міліції щодо стверджуваної незаконної демонстрації та попросив вжити заходів.

10 серпня 2007 року перший та другий заявники разом з іншими особами розпочали проведення пікету перед будівлею прокуратури, проте його було негайно припинено міліцією; їхні плакати пошкодили, а І. та іншу особу доставили до відділення.

Заявники оскаржували дії працівників міліції, проте жодного кримінального провадження щодо цього порушено не було.

Під час затримання І. останній вбіг до будівлі прокуратури, де увірвався до одного з кабінетів та зламав стілець. На вимоги покинути будівлю І. не реагував.

Заявника було затримано та обвинувачено у проведенні демонстрації, що не була схвалена місцевою адміністрацією, та неналежній поведінці в будівлі прокуратури. Того ж дня мировий суддя призначив заявникові 15 діб адміністративного арешту зі сплатою штрафу в розмірі 1000 російських рублів.

Це рішення підтримали суди вищих інстанцій.

Затримання А. 27 лютого 2011 року та відповідні провадження

27 лютого 2011 року перший заявник разом з іншими особами провели «перевірку» стосовно обробки деревини та ствердженням неправомірним її використанням. Зі слів заявника, він мав паспорт та картку «захисника прав людини». Побачивши незаконну вирубку лісу, вони викликали поліцію. Заявник відмовився пред'явити поліцейським документи, що посвідчують особу, та висловлювався нецензурно. Надалі він не виконав вимоги припинити свою неналежну поведінку, поліцейські кваліфікували це як невиконання законного розпорядження працівника поліції та доставили заявника до відділення поліції.

28 лютого 2011 року мировий суддя визнав заявника винним у вчиненні цього адміністративного правопорушення та призначив йому покарання у виді семи діб адміністративного арешту.

Апеляційний суд зменшив покарання до п'яти діб арешту.

Заявник поскаржився до районної прокуратури на умови свого

	ув'язнення, і в березні 2011 року прокуратура винесла «попередження, що вимагає посадових осіб, відповідальних за утримання місць тримання під вартою, притягнути до дисциплінарної відповідальності».
Констатоване порушення (стаття):	<p>Порушення пункту 1 статті 5 Конвенції (право на свободу та особисту недоторканність) стосовно позбавлення заявника А. свободи 22 квітня 2006 року.</p> <p>Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд) щодо цивільного провадження, порушеного А. у 2008 році.</p> <p>Порушення пункту 2 статті 10 Конвенції (право на свободу вираження поглядів) стосовно А. щодо одноособової демонстрації 23 квітня та 9 травня 2007 року.</p> <p>Порушення пункту 2 статті 11 Конвенції (право на свободу зібрань та об'єднань) щодо А. стосовно демонстрації 22 квітня 2006 року.</p> <p>Порушення пункту 2 статті 11 Конвенції щодо А. у зв'язку із припиненням демонстрації 10 серпня 2007 року.</p> <p>Відсутність порушення пункту 2 статті 11 Конвенції стосовно заявника І. у зв'язку з його обвинуваченням щодо подій 10 серпня 2007 року.</p>
Дата прийняття:	09/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	09/06/2020 (Комітет)
Назва:	CASE OF KARGINA AND OTHERS v. RUSSIA <i>(Applications nos. 27670/07 and 5 others – see appended list)</i>
Зміст:	<p>Ця справа стосувалась питання, чи рішення суду в цивільних провадженнях заявників були «публічно проголошені», зважаючи на те, що у відкритому судовому засіданні було зачитано лише резолютивну частину.</p> <p><i>Обставини справи за заявою № 27670/07 (Ms Kargina)</i></p> <p>З 1987 року заявниця проходила військову службу за контрактом в російській армії, у підрозділах, дислокованих в комплексі «Байконур» у Казахстані.</p> <p>У 2006 році її військовий підрозділ було розформовано після скорочення військових формувань в цьому районі.</p> <p>Заявниця надалі була закріплена за іншими військовими підрозділами та отримувала заробітну плату, фактично не обіймаючи посаду.</p> <p>Така ситуація тривала і після досягнення заявницею максимального віку для проходження військової служби в очікуванні надання їй житла в Росії, як передбачено законом. Впродовж цього часу</p>

	<p>були припинені деякі виплати; в грудні 2008 року їй було звільнено з військової служби.</p> <p>Заявниця звернулася з кількома позовами, у яких оскаржувала нездійснення виплат до її звільнення (перша група проваджень) та дотримання її роботодавцем обов'язку забезпечити заявницю житлом та інших прав, пов'язаних з її звільненням (друга та третя групи проваджень). Її позови розглянув Військовий суд 26 гарнізону в Байконурі у відкритих судових засіданнях за її присутності.</p> <p>По завершенні судових слухань суд оголосив лише резолютивну частину своїх рішень, якими позови заявниці були відхилені (рішення від 6 жовтня 2008 року та 20 січня 2009 року) і лише один задоволений частково (рішення від 26 березня 2009 року).</p> <p>Пізніше суд підготував і надав заявниці повні судові рішення. Згідно з рішеннями виплати здійснювались лише тим особам, які обіймали посади, і заявниця не належала до таких осіб; крім того, заявниці було надано житло в Московській області, а її інші права були дотримані. Суд також прийняв рішення про збільшення розміру її вихідної допомоги на 15 %.</p> <p>Заявниця скаржилась, окрім іншого, що суд не проголосив свої рішення публічно, як того вимагає стаття 6 Конвенції. Її скарги були відхилені Третім окружним військовим судом, який дійшов висновку про дотримання судом першої інстанції вимог закону.</p> <p><i>Обставини справи за заявами № 41481/09 (Mr Grigoryev and Others) та № 33296/10 (Mr Bondarenko and Others)</i></p> <p>Заявниками є пенсіонери-військовослужбовці. Вони порушили провадження, в яких оспорювали суму своїх пенсійних виплат. Їхній представник був присутнім у відкритому судовому засіданні Псковського міського суду. Суд першої інстанції оголосив лише резолютивну частину своїх рішень наприкінці судових слухань.</p> <p>Заявники скаржились, окрім іншого, що суд не проголосив свої рішення публічно (які були пізніше підготовлені та надані заявникам), як того вимагає стаття 6 Конвенції. Апеляційні скарги заявників були відхилені у зв'язку з їх необґрунтованістю. Ані заявники, ані їхній представник не були присутні під час апеляційного розгляду. Апеляційний суд оголосив лише резолютивну частину своїх рішень.</p> <p>Обставини справ інших заявників в цій справі є подібними до викладених вище.</p>
<p>Констатоване порушення (стаття):</p>	<p>Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).</p>

Дата прийняття:	09/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	09/06/2020 (Комітет)
Назва:	CASE OF SAMSONOV v. RUSSIA (Application no. 38427/11)
Зміст:	<p>Ця справа стосувалася скарги заявника на його засудження за вчинення адміністративного порушення, що полягало в організації публічного заходу шляхом суспільних закликів взяти в ньому участь.</p> <p>У листопаді 2010 року на одному з інтернет-форумів відбулось обговорення факту засудження особи в Південній Кореї до чотирьох років позбавлення волі за володіння 14 дисками, що містили, зокрема, марші та гімни Північної Кореї. Деякі з учасників обговорення запропонували поскаржитись до «Корейського культурного центру». Заявник також брав участь у цьому обговоренні. У відповідь на пост «Так коли ми збираємось перед консульством Кореї з плакатами?» заявник відповів: «О 18 годині 15 листопада перед консульством Кореї». Декілька осіб також відповіли на цю пропозицію.</p> <p>12 листопада 2010 року троє осіб (не ініціатор обговорення і не заявник) повідомили міську адміністрацію про свої наміри провести статичну демонстрацію 15 листопада 2010 року перед консульством Південної Кореї у Владивостоці як протест проти порушень прав людини в країні. Їх було поінформовано, що повідомлення має бути надано обласній адміністрації, враховуючи місце проведення, і що цей захід було заплановано поряд з урядовою будівлею – обласним відділенням Федерального агентства з управління державною власністю.</p> <p>Демонстрація відбулась, як і було заплановано, 15 листопада 2010 року.</p> <p>Повідомлення та листування заявника на форумі щодо цього помітив працівник місцевого підрозділу з боротьби з екстремізмом.</p> <p>Надалі заявникові було пред'явлено обвинувачення, і рішенням суду від 3 лютого 2011 року мировий суддя визнав заявника винним за пунктом 1 статті 20.2 Кодексу про адміністративні правопорушення та призначив покарання у виді штрафу у розмірі 1000 російських рублів. Суд дійшов висновку, що заявник був організатором заходу і як такий не мав законних підстав для участі в будь-якій передвиборчій кампанії до офіційного повідомлення місцевої влади про запланований захід.</p> <p>Заявник оскаржив це рішення, стверджуючи, що його публікації становили обговорення різних політичних точок зору та майбутніх</p>

	<p>планів. Його публікації не були агітацією, оскільки в них не були зазначені чи пояснені мета або ж інша інформація щодо організації чи проведення певного публічного заходу. Його публікації нічим не відрізняються від звичайної розмови, яку двоє чи більше осіб можуть вести на вулиці. Таким чином, відбулося необґрунтоване втручання у його право на свободу вираження поглядів.</p> <p>16 березня 2011 року суд апеляційної інстанції відмовив у задоволенні скарги заявника та підтримав рішення суду першої інстанції.</p>
Констатоване порушення (стаття):	Порушення статті 10 Конвенції (право на свободу вираження поглядів).
Дата прийняття:	09/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	09/09/2020 (Палата) Набуття статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.
Назва:	<u>CASE OF DRAŠKOVIĆ v. MONTENEGRO</u> (Application no. 40597/17)
Зміст:	<p>Справа стосувалася відмови у задоволенні прохання заявниці перевезти останки її чоловіка, який помер, з Чорногорії до Боснії та Герцеговини, оскільки інший член сім'ї не дав згоди на це.</p> <p>Заявниця у справі, Д., є громадянкою Боснії та Герцеговини, яка народилася у 1945 році та проживає в м. Требіньє (Боснія і Герцеговина).</p> <p>У 1995 році чоловік заявниці помер у м. Белграді. Через воєнні дії на території колишньої Югославії його поховали на земельній ділянці в Чорногорії, що належить його племіннику, де захоронені й інші члени родини. В червні 2014 року заявниця попросила у племінника дозволу перенести останки її чоловіка до могили в м. Требіньє, розташованій на земельній ділянці, якою володіє заявниця, але він відмовився.</p> <p>Заявниця звернулася із позовом до суду, але в лютому 2015 року суд першої інстанції відмовив їй. Суд встановив, що вона не мала юридичного інтересу подавати такий позов, ураховуючи відсутність права на останки чоловіка чи будь-які інші права, що виникають з місця поховання.</p> <p>У квітні 2015 року Вищий суд у м. Підгориці залишив рішення суду першої інстанції без змін.</p> <p>У червні 2015 року заявниця подала конституційну скаргу, аргументуючи її тим, що підставою для задоволення її позову було</p>

отримання згоди племінника покійного чоловіка, а без такої згоди не може бути проведена ексгумація його останків та їх перевезення.

Заявниця зазначила, що у неї не було іншого способу реалізувати своє право, окрім як звернутися із позовом до суду, але, відхиливши її позов, суд залишив розгляд її прохання на розсуд відповідача (племінника її покійного чоловіка).

Таким чином, вона була позбавлена свого права на справедливий суд та права на сімейне життя в більш ширшому сенсі.

У лютому 2017 року Конституційний суд відхилив її скаргу.

У серпні 2019 року санітарна інспекція листом поінформувала заявницю про те, що санітарний інспектор є відповідальним за видачу дозволів на ексгумацію та передачу останків померлої особи.

У листі також зазначено, що інспекція не знає, хто має повноваження у вирішенні таких спорів, але допускає, що це належить до компетенції судів.

Оцінка Суду

Стаття 8 Конвенції

Суд, по-перше, відхилив заперечення уряду про те, що заявниця не вичерпала національних засобів правового захисту. Зокрема, що вона ніколи не зверталася з проханням про ексгумацію і перевезення останків її чоловіка санітарною інспекцією чи муніципальним ритуальним бюро.

Суд підкреслив, що не існує жодних процедур у випадках, за яких власник ділянки захоронення відмовляє в наданні дозволу на ексгумацію. Дійсно, санітарна інспекція поінформувала заявницю, що вона не має повноважень у вирішенні таких спорів. Отже, наявність такого засобу правового захисту не є достатньо визначеною ані в теорії, ані на практиці, у зв'язку з чим не є доступним та ефективним.

Суд вказав, що раніше він не мав чіткої позиції щодо того, чи підпадає прохання про ексгумацію останків родича для їх перевезення на інше місце поховання під дію статті 8 Конвенції, хоча у справі *Elli Poluhas Dödsbo v. Sweden* Суд виходив з «припущення», що відмова у наданні дозволу на переміщення поховальної урни на нове місце захоронення становила втручання у право на повагу до приватного життя вдови.

Суд наразі дійшов висновку, що прохання про ексгумацію та перевезення, подане близьким родичем, як і у справі заявниці, дійсно може в принципі розглядатись за обома аспектами «приватного і сімейного життя» цього положення. Характер і обсяг права та ступінь обов'язку держави залежать від конкретних обставин і фактів справи.

На відміну від справи *Elli Poluhas Dödsbo v. Sweden*, ключовим аспектом скарги заявниці було те, що суди не здійснили предметного

розгляду її позову проти третьої сторони.

Таким чином, її справа стосувалась обов'язків держави у сфері відносин між приватними особами, де держава має певну дискрецію («свободу розсуду») під час вибору того, як захистити право на повагу до приватного і сімейного життя. Що стосується обов'язків держави, то необхідно забезпечити справедливий баланс між конкуруючими інтересами особи та суспільства.

У справі заявниці необхідно було зважити її інтерес в ексгумації та перевезенні останків її чоловіка проти ролі суспільства у забезпеченні святості місць поховання та прав племінника її покійного чоловіка.

Суд підкреслив, що у справі *Elli Poluhas Dödsbo v. Sweden* він дійшов висновку, що національні органи влади діяли в межах широкої свободи розсуду, наданої їм в таких питаннях, зважаючи на те, що вони взяли до уваги всі відповідні обставини, наводячи належні та достатні причини для свого рішення.

Проте у справі заявника суди не розглянули не лише питання, чи були ексгумація та перевезення можливими з практичної точки зору, а й чи стосувалося це будь-яких інтересів громадського здоров'я, не прояснили також і кілька інших питань.

Зокрема, чи бажав чоловік заявниці бути похованим у Чорногорії, чи він проживав у Боснії та Герцеговині або Белграді, чи він та заявниця придбали ділянку в Боснії та Герцеговині для того, щоб їх було поховано разом.

Суд також розглянув питання щодо того, чи створила держава належне правове підґрунтя для балансування будь-яких конкуруючих інтересів та чи визначила і належним чином збалансувала такі інтереси.

Насамперед Суд наголосив, що, судячи з усього, національне законодавство не врегульовує такі ситуації, як у заявниці, і тим самим не забезпечує механізмом для перегляду пропорційності обмежень її прав за статтею 8 Конвенції. Дійсно, жодних законодавчих механізмів для вирішення спору серед членів родини щодо ексгумації чи останнього місця поховання родича не передбачено.

Адміністративний орган, відповідальний за ексгумацію, також не має повноважень для вирішення таких спорів. Замість цього, він запропонував сторонам спочатку вирішити це питання, і лише після цього звернутись із клопотанням про ексгумацію. Є доволі очевидним те, що в рамках будь-якого такого провадження немає можливості збалансувати конкуруючі інтереси, що могло би бути досягнуто завдяки позовному провадженню в суді.

Однак цивільні суди встановили, що заявниця не мала «майнових, пов'язаних зі статусом чи інших інтересів у своїй вимозі».

	Таким чином, національні суди не визнали наявності будь-яких прав заявниці за статтею 8 Конвенції або не забезпечили належного балансу між конкуруючими інтересами та інтересами племінника її покійного чоловіка.
Констатоване порушення (стаття):	Порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя).
Дата прийняття:	09/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	09/06/2020 (Комітет)
Назва:	CASE OF JERET v. ESTONIA (Application no. 42110/17)
Зміст:	Ця справа стосувалася скарг на застосування наручників до заявника – ув'язненого, прикутого до лікарняного ліжка впродовж чотирьох днів після того, як в нього стався серцевий напад. Окрім іншого, під час перебування в лікарні заявник відмовився одягати наручники, тому тюремні офіцери застосували до нього фізичну силу. Заявник намагався оскаржити незаконне та непропорційне застосування до нього наручників впродовж перебування в лікарні і, зокрема, зазначав, що тюремні офіцери завдали йому фізичного болю та психічних страждань у зв'язку із такими стримувальними засобами, проте його скарги органи обвинувачення відхилили.
Констатоване порушення (стаття):	Порушення статті 3 Конвенції (заборона катування) у матеріальному аспекті. Відсутність порушення статті 3 Конвенції у процесуальному аспекті.
Дата прийняття:	09/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	09/09/2020 (Палата) Набуття статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.
Назва:	CASE OF NEŠIĆ v. MONTENEGRO (Application no. 12131/18)
Зміст:	Справа стосувалася скарги заявника на позбавлення його права власності на розташовану на узбережжі земельну ділянку, яка належала йому на праві приватної власності, без подальших

	<p>компенсаційних виплат.</p> <p>Заявник у справі, I. H., є громадянином Сербії, який народився у 1931 році та проживає в м. Тіваті (Чорногорія).</p> <p>У 1980 році він придбав дві земельні ділянки у фізичної особи та був зареєстрований як їх власник. Пізніше одна з цих земельних ділянок була розділена на дві земельні ділянки, які і стали предметом спору.</p> <p>Однак у 2006 році органи державної влади звернулися з цивільним позовом до суду із вимогою визнати право власності на земельні ділянки за державою.</p> <p>У 2014 році суди ухвалили рішення на користь держави, встановивши, що згідно з положеннями відповідного національного законодавства прибережна зона, включаючи її морське узбережжя, є природним ресурсом, який може перебувати виключно у власності держави. Оскільки під час судового розгляду справи було встановлено, що земельні ділянки, які є предметом судового розгляду, відносяться до морського узбережжя, право власності заявника на землю було припинено.</p> <p>У задоволенні поданих на це рішення скарг заявникові було відмовлено, і за державою було зареєстровано право власності як за єдиним власником цих земельних ділянок. Зокрема, суд апеляційної інстанції зазначив у своєму рішенні, що заявник зберігає своє право на користування спірною землею «до її вилучення».</p> <p>Суд першої інстанції рішенням від 13 квітня 2017 року визнав переважне право заявника на користування цією землею до її вилучення. Суд, зокрема, зазначив, що за Законом про прибережні зони колишні законні власники мають право на компенсацію згідно з відповідними положеннями про експропріацію.</p> <p>Посилаючись на статтю 1 Першого протоколу до Конвенції (захист права власності), заявник скаржився на те, що його позбавили власності без ухвалення попереднього індивідуального рішення чи виплати компенсації.</p>
<p>Констатоване порушення (стаття):</p>	<p>Порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції (захист права власності).</p>
<p>Дата прийняття:</p>	<p>09/06/2020</p>
<p>Дата набуття статусу остаточного:</p>	<p>09/06/2020 (Комітет)</p>
<p>Назва:</p>	<p>CASE OF AQUILINA v. MALTA (Application no. 40246/18)</p>

Зміст:

Ця справа стосувалася законів про оренду в Мальті, зокрема, законодавчих змін 1979 року до Глави 158 Зводу законів Мальти (the Laws of Malta), яка надавала право орендарям зберігати своє право володіння приміщеннями (орендованими на підставі тимчасового емфітевзису) на основі договору оренди, що нав'язували власникам односторонні орендні відносини на невизначений строк за контрольованою орендною платою.

11 березня 1985 року заявник надав в оренду свою власність третій стороні (на підставі права тимчасового емфітевзису) строком на 21 рік за 200 мальтійських лір на рік (приблизно 466 євро). Третя сторона також внесла один платіж на суму приблизно 7000 євро та зобов'язувалася відремонтувати приміщення, яке було не в кращому стані.

В березні 2006 року, по закінченню строку дії договору тимчасового емфітевзису, третя сторона послалась на законодавчі зміни 1979 року про збереження права користування за договором оренди та орендної плати згідно з законом. Таким чином, заявник визнав орендаря та орендну плату в розмірі 375 євро за кожні шість місяців (750 євро на рік).

Згідно з законодавчими змінами 2009 року щорічна орендна плата мала збільшитись та становити 1067 євро у 2013 році та 1089 євро у 2016 році. Проте заявник не звертався до орендарів за відповідними сумами.

Заявник ініціював розгляд в рамках конституційного провадження, стверджуючи, що законодавчі зміни 1979 року, які надають право орендарям зберігати за собою право користування приміщенням на підставі договору оренди, зобов'язують власників до односторонньої угоди на невизначений час, без урахування справедливої й адекватної орендної плати.

Рішенням від 9 жовтня 2017 року Цивільний суд у своїй конституційній компетенції встановив порушення майнових прав заявника і присудив 15 000 євро компенсації майнової та моральної шкоди і вказав, що орендар більше не може використовувати на свою користь положення зміненого закону.

Проте Конституційний суд своїм рішенням від 13 квітня 2018 року переглянув рішення суду першої інстанції та відхилив позов заявника. Суд вважав, що заявник не довів, що в нього не було іншого вибору, окрім як надати майно в оренду. Хоча дійсно існують інші можливі варіанти, заявник надав перевагу саме цьому, оскільки він не зміг продати майно. Конституційний суд підкреслив, що заявник, який був обізнаний в законах того часу, коли вирішив надати своє майно в оренду, вимагав вищу орендну плату разом з іншими умовами,

	<p>а саме плату в розмірі 6988 євро та ремонт майна. Всі витрати в обох випадках мали би бути оплачені заявником.</p> <p>Рішенням від 28 жовтня 2019 року Рада з питань регулювання оренди вирішила, що підвищення орендної плати за майно заявника має бути менше 2 % її ринкової вартості. Таким чином, орендна плата мала бути підвищена до 5500 євро впродовж двох років та до 6600 євро на рік впродовж наступних чотирьох років. Оскарження цього рішення наразі триває.</p>
Констатоване порушення (стаття):	Порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції (захист права власності).
Дата прийняття:	09/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	09/09/2020 (Палата) Набуття статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.
Назва:	<u>CASE OF ARSIMIKOV AND ARSEMIKOV v. RUSSIA</u> (Application no. 41890/12)
Зміст:	<p>Справа стосувалася знесення майна, що належить заявникам, які стверджували, що органи влади експропріювали будинки, будівлі та землю, що належали їм на праві власності.</p> <p>Заявники у справі, М.І.А. та А.Р.І., є громадянами Росії, які народились у 1969 та 1965 роках відповідно. Вони є братами і проживають у м. Грозному (Чеченська Республіка).</p> <p>У 1994 році заявники відповідно до нотаріально засвідченого договору придбали два окремих будинки та земельну ділянку, розташовані на одній вулиці в м. Грозному. У невстановлену дату (до 2004 року) будинки були пошкоджені під час проведення антитерористичних операцій, проведених в рамках чеченських кампаній. Після прийняття постанови уряду № 404 від 4 липня 2003 року про присудження компенсації за втрату житла вони звернулися до адміністративної ради, створеної для вирішення таких питань. У різні дати в 2004 та 2008 роках вони отримали компенсаційні виплати.</p> <p>Що стосується майна першого заявника, 6 травня 2004 року він вимагав виплати компенсації за втрачене майно відповідно до постанови уряду від 4 липня 2003 року. Адміністративна рада задовольнила клопотання, і компенсація була виплачена.</p> <p>4 червня 2010 року міждисциплінарна колегія муніципалітету</p>

м. Грозний офіційно прийняла рішення про те, що будинок першого заявника є небезпечним для проживання і він підлягає знесенню. Житловий комітет муніципалітету м. Грозний прийняв рішення про надання йому квартири в житловому будинку в іншій частині міста, замість будинку, який мав бути знесений. 23 листопада 2011 року перший заявник звернувся до державного прокурора Республіки Чечня із скаргою, що в квартирі, виділеній йому органами державної влади, було відсутнє газопостачання, електрична енергія та водопостачання; також були відсутні двері та підлога, а тому не було пристосоване для проживання.

Рішенням від 29 березня 2012 року Ленінський районний суд у м. Грозний за клопотанням прокурора в інтересах першого заявника визнав квартиру непридатною для проживання та припинив оренду соціального житла.

12 жовтня 2011 року перший заявник звернувся до суду з позовом до муніципалітету, зазначив, що місцева влада незаконно знищила його майно та експропріювала земельну ділянку. Рішенням від 10 травня 2012 року Ленінський районний суд у м. Грозний позов першого заявника відхилив через те, що він не надав конкретних доказів на підтвердження причетності муніципалітету до стверджуваних дій.

Рішення суду першої інстанції було оскаржено першим заявником у Верховному суді Республіки Чечня, рішенням якого скаргу було відхилено.

20 жовтня 2015 року представник Президента Російської Федерації зазначив, що згідно з документами, наданими муніципалітетом, будинок був знесений, насамперед, у зв'язку із безпосередньою небезпекою цього будинку, а також на виконання програми щодо реконструкції міста.

У період з 25 липня 2011 року по 16 жовтня 2017 року органи державної влади 11 разів відмовляли в порушенні кримінального провадження у частині умисного знищення майна та зловживання владою.

Що стосується майна другого заявника, то згідно з довідкою, виданою БТІ, 69 % будинку другого заявника, включаючи дах будинку, були зруйновані у 2006 році.

23 березня 2004 року другий заявник вимагав одноразової виплати компенсації за втрату будинку.

20 листопада 2008 року Адміністративна рада прийняла рішення про присудження йому такої компенсації.

12 листопада 2008 року другий заявник надіслав лист прокуророві Ленінського району в м. Грозний, в якому стверджував, що його

	<p>будинок, який був частково зруйнований під час другої чеченської кампанії, міг бути відновлений, та скаржився, що він був повністю знесений два дні тому.</p> <p>2 лютого 2012 року другий заявник звернувся до суду з позовом до муніципалітету. Як і у випадку спору з першим заявником, представник муніципалітету відповів, що муніципалітет «не експропріював майно заявника <...> і не завдав йому жодної шкоди».</p> <p>Рішенням від 14 травня 2012 року Ленінський районний суд у м. Грозний відхилив позов другого заявника. Це рішення містить аналогічне обґрунтування, що і рішення суду, ухвалене 10 травня 2012 року у справі першого заявника.</p> <p>7 серпня 2012 року Верховний суд Республіки Чечня залишив це рішення суду без змін.</p> <p>Посилаючись на статтю 1 Першого протоколу до Конвенції (захист права власності), заявники скаржилися на порушення права на мирне користування майном у зв'язку із тим, що у 2008 та 2011 роках органи державної влади незаконно знесли їхні будинки; заявники також стверджували, що без відповідного дозволу та виплати компенсації органи державної влади незаконно заволоділи землею у межах програми реконструкції міста.</p>
Констатоване порушення (стаття):	Порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції (захист права власності).
Дата прийняття:	09/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	09/09/2020 (Палата) Набуття статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.
Назва:	CASE OF ERLICH AND KASTRO v. ROMANIA (Applications nos. 23735/16; 23740/16)
Зміст:	<p>Справа стосувалася надання кошерних страв двом ізраїльським в'язням іудейського віросповідання, які відбували покарання у румунській в'язниці.</p> <p>Заявники скаржилися на неспроможність адміністрації в'язниці м. Рахова забезпечити їх їжею, що відповідає вимогам їхньої релігії.</p> <p>Заявники у справі – двоє громадян Ізраїлю, які народилися у 1965 році. Вони були ув'язнені в м. Джурджу (Румунія).</p> <p>Події, на які вони скаржилися, відбувалися під час їхнього ув'язнення у в'язниці м. Рахова.</p>

	<p>У невстановлені дати кожен заявник скаржився на відсутність кошерних страв, які б відповідали правилам їхньої релігії у в'язниці м. Рахова. У липні 2015 року слідчий суддя, відповідальний за нагляд за відбуванням покарання у місцях позбавлення волі, відхилив скарги заявників, ураховуючи, що вони отримували продукти від своїх сімей і могли купувати кошерні продукти, замовляючи їх у тюремному магазині, але цього не просили. Заявники оскаржили це рішення.</p> <p>У жовтні 2015 року Бухарестський суд першої інстанції задовольнив їхні вимоги, зазначивши, що у в'язниці не вистачає необхідних засобів для приготування кошерних страв, і що закупівля таких страв від зовнішнього постачальника вимагає виділення конкретного бюджету та проведення відповідної процедури закупівлі. Суд, вважаючи, що такі нові заходи потребують часу для їх втілення, зобов'язав в'язницю м. Рахова дозволити заявникам щодня отримувати кошерні страви на платній основі в достатній кількості для задоволення їхніх особистих потреб.</p> <p>Суд також вказав, що в'язниця повинна забезпечити розподіл їжі за тих самих умов, що й для інших ув'язнених, та полегшити їх зберігання протягом днів, коли вони не могли бути доставлені.</p> <p>Що стосується вартості харчування, суд констатував, що заявники можуть вимагати їх відшкодування в межах лімітів, встановлених правилами харчування, що застосовуються до ув'язнених, звертаючись із позовними вимогами до звичайних цивільних судів, до компетенції яких належить вирішення таких спорів.</p> <p>Згідно з матеріалами справи заявники не звертались із позовами до цивільних судів з вимогами про відшкодування.</p>
Констатоване порушення (стаття):	Відсутність порушення статті 9 Конвенції (свобода думки, совісті і релігії).
Дата прийняття:	09/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	09/06/2020 (Комітет)
Назва:	CASE OF KISS MENCZEL v. HUNGARY (Application no. 61675/14)
Зміст:	Ця справа стосувалася скарги заявниці на несправедливість провадження проти неї та порушення її права на захист. Між 2006 роком та січнем 2009 року З. С, був партнером заявниці. Час від часу він залишався в будинку, який належав заявниці, інакше він був би нежилим.

	<p>24 березня 2009 року З. С. надав поліції показання, вказавши, що заявниця та її спільник вирощували в цьому будинку марихуану. Наступного дня проти заявниці та її спільника Ж. Б. було порушено кримінальні провадження.</p> <p>26 березня того ж року офіцери поліції допитали З. С. як свідка; проте, між ним та заявницею і Д.Ж. очної ставки проведено не було.</p> <p>Після цього З. С. не був присутнім на судових засіданнях.</p> <p>5 липня 2013 року суд першої інстанції засудив заявницю та Ж. Б. за володіння наркотичними речовинами та крадіжку електрики. Суд послався на показання, надані З. С. 24 березня та під час допиту його як свідка, і на висновки експерта. При встановленні активної участі заявниці у вчиненні правопорушення суд послався на показання З. С., а також на непрямі (побічні) докази, а саме суперечливі свідчення заявниці і факт того, що вона була власником приміщень, в яких вчинено злочин. Суд підкреслив, що З. С. як особа, що ухиляється від правосуддя, не міг дати показань як свідок у суді, а тому його попередні показання були оголошені під час судового засідання.</p> <p>Заявниця оскаржила вирок, вказуючи на свою невинуватість. Зокрема, вона стверджувала, що показання З.С. мають бути виключені, оскільки він міг отримати вигоду, вказавши свою кримінальну діяльність як діяльність заявниці, приховавши її таким чином, і що сторона захисту все ще не могла його допитати.</p> <p>27 лютого 2014 року суд апеляційної інстанції підтримав засудження заявника та зменшив призначене покарання. Апеляційний суд вказав, що районний суд незаконно включив показання допиту З. С. як свідка, оскільки проігнорував факт їх спільного проживання певний період часу. Суд виключив ці докази на основі їх незаконного отримання і зазначив, що згідно з іншими наявними матеріалами підстав для скасування засудження заявниці немає. Тим не менше, апеляційний суд взяв до уваги надані поліції 24 березня 2009 року свідчення З. С. як докази.</p> <p>5 грудня 2014 року Верховний суд Угорщини своїм рішенням закрити провадження за епізодом вчинення заявницею крадіжки у зв'язку зі спливом строку давності, проте підтримав вирок суду в частині володіння наркотичними речовинами.</p> <p>Крім цього, заявниця подала конституційну скаргу у зв'язку з порушенням її права на справедливий суд.</p> <p>4 листопада 2014 року Конституційний суд не встановив порушень цього права заявниці.</p>
<p>Констатоване порушення (стаття):</p>	<p>Порушення пункту 1 та підпункту «d» пункту 3 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).</p>

Дата прийняття:	09/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	09/06/2020 (Комітет)
Назва:	CASE OF M. K. v. HUNGARY (Application no. 46783/14)
Зміст:	<p>Ця справа стосувалася незаконності та необґрунтованості перебування заявника під вартою під час здійснення провадження з розгляду його заяви про надання притулку.</p> <p>4 липня 2013 року офіцери поліції зупинили заявника для перевірки документів; тоді ж заявник зізнався у незаконному перетині угорського кордону і не надав жодних документів.</p> <p>5 липня 2013 року заявник подав заяву про отримання притулку до відповідного органу влади. Оскільки він не мав документів, його було поміщено під варту для з'ясування його особи й національності та забезпечення йому доступності процедури отримання притулку. Орган державної влади визнав, що менш суворі заходи не є доцільними; такий захід тривав з 5 по 8 липня 2013 року.</p> <p>8 липня 2013 року суд першої інстанції продовжив дію такого заходу щодо заявника до 6 вересня 2013 року.</p> <p>1 серпня 2013 року, дійшовши висновку про відсутність підстав для визнання неприйнятності та необґрунтованості заяви, орган влади щодо надання притулку розглянув справу заявника по суті. Заявника було заслухано 2 жовтня 2013 року.</p> <p>29 серпня та 29 жовтня 2013 року суд знову продовжив тримання заявника під вартою.</p> <p>У зв'язку із відхиленням заяви про надання заявникові статусу біженця, йому зрештою було надано додатковий захист. Відповідно, його було звільнено з-під варти для шукачів притулку 21 грудня 2013 року.</p>
Констатоване порушення (стаття):	Порушення пункту 1 статті 5 Конвенції (право на свободу та особисту недоторканність).
Дата прийняття:	09/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	09/09/2020 (Палата) Набуття статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.

<p>Назва:</p>	<p>CASE OF PSHIBIYEV AND BEROV v. RUSSIA (Application no. 63748/13)</p>
<p>Зміст:</p>	<p>Справа стосувалася скарги заявників на те, що вони не мали змоги отримати ані короткострокові візити на підставі належним чином обґрунтованих процедур, ані тривалі побачення з членами своїх сімей. Заявники відбувають покарання у в'язницях у м. Кемерово та м. Свердловськ.</p> <p>15 жовтня 2005 року група озброєних чоловіків напала на кілька державних установ у м. Нальчик в Кабардіно-Балкарській Республіці. Під час розслідування цих інцидентів заявників було затримано та поміщено під варту.</p> <p>22 та 24 жовтня 2005 року заявників було переведено до слідчого ізолятора № ІЗ-7/1 у м. Нальчик. Під час ув'язнення їх неодноразово відвідували члени сім'ї у слідчому ізоляторі.</p> <p>12 вересня 2011 року заявники подали до Верховного суду Кабардіно-Балкарської Республіки клопотання про надання їм довгострокових побачень з членами їх сімей.</p> <p>Верховний суд відмовив у задоволенні клопотань. Відповідно до частини 3 статті 18 Закону № 103-ФЗ від 15 липня 1995 року щодо попереднього ув'язнення осіб, підозрюваних або обвинувачених у вчиненні кримінальних злочинів, особи, які перебувають у слідчому ізоляторі, мали право лише на короткострокові побачення тривалістю не більше трьох годин під наглядом відповідної служби у в'язниці.</p> <p>У липні 2012 року заявники звернулися з новими клопотаннями; Верховний суд знову відмовив у задоволенні клопотань з тих самих підстав.</p> <p>14 вересня 2012 року заявники звернулися до Конституційного суду Російської Федерації, який 7 лютого 2013 року відхилив скаргу заявників.</p> <p>23 грудня 2014 року Верховний суд Кабардіно-Балкарської Республіки засудив заявників та призначив покарання у виді 17 та 15 років позбавлення волі відповідно.</p> <p>Посилаючись на статтю 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя), заявники скаржилися, що їм було відмовлено у тривалих побаченнях із членами своїх родин під час перебування під вартою у слідчому ізоляторі. Вони також розкритикували практичні заходи з організації короткострокових візитів.</p>
<p>Констатоване порушення (стаття):</p>	<p>Порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя).</p>

Дата прийняття:	11/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	11/09/2020 (Палата) Набуття статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.
Назва:	CASE OF MARKUS v. LATVIA (Application no. 17483/10)
Зміст:	<p>Справа стосувалася призначення кримінального покарання заявникові у виді конфіскації майна.</p> <p>Заявник у справі, Д. М., є громадянином Латвії, який народився у 1953 році.</p> <p>У 2008 році заявника було засуджено за вимагання хабара та призначено покарання у виді чотирьох років позбавлення волі з конфіскацією майна, при чому конкретне майно, яке має бути конфісковане у заявника, не було зазначено. Відповідно до національного законодавства такий вид покарання, як конфіскація, стосувався усього майна засудженого.</p> <p>Слідчий у цій справі раніше зареєстрував обмеження щодо права власності на 11 об'єктів, що належать заявникові на праві власності. Принаймні вісім з цих об'єктів були зрештою передані державі. Вирок суду підтримав суд апеляційної інстанції.</p> <p>Заявник подав конституційну скаргу.</p> <p>У січні 2011 року Конституційний суд припинив провадження у справі, але дійшов різних висновків щодо положень кримінального права про конфіскацію майна, застосовану як покарання.</p> <p>Конституційний суд, серед іншого, зазначив, що законом не було визначено, яке майно не підлягає конфіскації, а отже, такий захід може порушити права членів сім'ї засудженого.</p> <p>Також немає жодного зв'язку із тим, яким чином було придбане майно, тобто, якщо майно було передане у спадщину, отримане в подарунок або придбано за рахунок заробітної плати засудженого, таке майно може бути конфісковано.</p> <p>Крім того, обсяг цього заходу був також незрозумілим, оскільки національні суди по різному підходять до вирішення питання, чи мають вони дискрецію в адаптації покарання до індивідуальних обставин і чи можуть вони ухвалювати рішення про часткову або повну конфіскацію майна.</p> <p>Законодавчі зміни до Кримінального закону, що стосуються конфіскації майна, набули чинності у квітні 2013 року і надали судам широку дискрецію під час призначення покарання та зобов'язали їх визначати, яке саме майно може бути конфісковане.</p>

	Заявник, зокрема, скаржився, посилаючись на статтю 1 Першого протоколу до Конвенції (захист права власності), що кримінальне покарання у виді конфіскації майна, яке призвело до конфіскації його законно набутого майна, було непропорційним.
Констатоване порушення (стаття):	Порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції (захист права власності).
Дата прийняття:	11/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	11/06/2020 (Комітет)
Назва:	CASE OF FORTETSYA, MPP v. UKRAINE (Application no. 68946/10)
Зміст:	<p>Ця справа стосувалася скарги компанія-заявника на позбавлення її власності у зв'язку із помилкою органів державної виконавчої служби (ДВС), і відповідні втрати не були відшкодовані.</p> <p>23 листопада 2004 року компанія-заявник придбала за 55 455 гривень (приблизно 8000 євро на час подій) вантажівку з краном на публічному аукціоні, організованому ДВС як частина виконавчого провадження проти третіх осіб. Компанія-заявник перерахувала відповідні кошти на рахунок ДВС 3 грудня 2004 року.</p> <p>З огляду на неможливість отримання вантажівки від попереднього власника (компанії Н. З.) компанія-заявник ініціювала господарське провадження проти нього вимагаючи передачі вантажівки у її власність. Н. З. подала зустрічний позов, вимагаючи анулювання результатів аукціону. До цього позову пізніше приєдналися п'ятеро фізичних осіб – колишніх акціонерів Н. З., які претендували на вантажівку замість вартості їхніх акцій.</p> <p>21 грудня 2005 року суд першої інстанції визнав результати аукціону недійсними та визнав право власності п'яти осіб на вантажівку. Суд встановив, що керівник районного відділу ДВС провів аукціон на порушення рішення суду від 15 листопада 2004 року, яким було зупинено виконавче провадження.</p> <p>16 квітня 2009 року компанія-заявник звернулась до суду із скаргою на дії місцевого відділу ДВС, вимагаючи повернення сплаченої суми за вантажівку.</p> <p>16 липня 2009 року Рівненський обласний господарський суд ухвалив рішення не на користь компанії-заявника, оскільки на час платежу результати аукціону не були визнані недійсними і ця сума була</p>

	<p>передана кредиторам в рамках виконавчого провадження.</p> <p>Компанія-заявник оскаржила це рішення, проте 19 січня 2010 року Львівський апеляційний господарський суд підтримав рішення суду попередньої інстанції. Апеляційний суд зазначив, що, дійсно, шкода, заподіяна фізичній чи юридичній особі органами ДВС, має бути відшкодована державою відповідно до статті 1174 Цивільного кодексу. Проте, компанія-заявник не послалась на це положення. Крім того, стаття 11 Закону про виконавче провадження, на яку посилалась компанія-заявник, не стосувалася питання відшкодування шкоди, заподіяної органами ДВС.</p> <p>25 травня 2010 року Вищий господарський суд України підтримав висновки судів попередніх інстанцій.</p>
Констатоване порушення (стаття):	Порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції (захист права власності).
Дата прийняття:	11/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	11/09/2020 (Палата) Набуття статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.
Назва:	<u>CASE OF M.S. v. SLOVAKIA AND UKRAINE</u> (Application no. 17189/11)
Зміст:	<p>Справа стосувалася скарги афганського мігранта на його незаконний арешт у Словаччині та повернення в Україну, потім до Афганістану, з обмеженням його права доступу до юридичної допомоги та перекладачів.</p> <p>Заявник у справі є громадянином Афганістану. Його дата народження є суперечливою: заявник стверджував, що він народився у 1993 чи 1994 роках, тоді як органи державної влади Словаччини та України зафіксували дату січня 1992 року.</p> <p>За словами заявника, він покинув Афганістан у травні 2010 року, після того, як його батько, який працював у департаменті національної безпеки Афганістану, був убитий у 2005 році, а член його сім'ї отримав лист із погрозою.</p> <p>Він в'їхав до України на початку липня 2010 року. 23 вересня 2010 року словацька прикордонна поліція заарештувала його під час незаконного перетину кордону Словаччини. Заявника допитали, забезпечивши йому переклад зі словацької мови на англійську,</p>

	<p>а потім, за допомогою афганського мігранта, з англійської мови на пушту.</p> <p>Згідно з протоколом у допиту він заявив, що не мав наміру звертатися до органів влади про надання притулку у Словаччині, він хотів поїхати до Західної Європи.</p> <p>Було прийнято рішення про вислання його в Україну, а наступного дня він був переданий українській владі та поміщений до закладу тимчасового утримання. У жовтні 2010 року суд прийняв рішення про видворення заявника з України, а на час очікування видворення – про поміщення під варту. Він був переведений до закладу для тимчасового проживання для іноземців та осіб без громадянства, перш ніж його зрештою було вислано до м. Кабул у березні 2011 року.</p> <p>Тим часом він подав клопотання про надання притулку в Україні, заявивши, що боїться переслідування у разі повернення до Афганістану. Однак органи державної влади відхилили його клопотання, оскільки з'ясували, що він не підпадає під категорію «біженець» відповідно до національного законодавства та Конвенції про статус біженців.</p> <p>Заявник стверджував, що упродовж таких процедур він намагався довести до відома як словацької, так і української влади той факт, що він є неповнолітнім і не вчиняє жодних протиправних дій.</p> <p>Зараз він живе в Афганістані й стверджує, що змушений був часто змінювати місце проживання через небезпеку переслідування, особами, які вбили його батька.</p> <p>Заявник подав кілька скарг відповідно до статті 3 Конвенції (заборона катування) і пунктів 2 та 4 статті 5 Конвенції (право на свободу та особисту недоторканність), між іншим, стверджуючи, що його видворили до Афганістану без належного розгляду його клопотання про надання притулку та ризиків, з якими він зіштовхнувся, і що йому не було повідомлено про причини затримання в Україні.</p> <p>Відповідно до статті 34 Конвенції (індивідуальні заяви) він також заявив, що представникові неурядової організації було відмовлено в доступі на побачення з ним в Україні, що не дозволило йому подати заяву про вжиття тимчасових заходів до Європейського суду з прав людини.</p>
<p>Констатоване порушення (стаття):</p>	<p>Скарги проти Словаччини визнані неприйнятними.</p> <p>Порушення статті 3 Конвенції (заборона катування) Україною у процесуальному аспекті через те, що українські органи влади не розглянули належним чином вимоги заявника про небезпеку переслідування заявника в Афганістані до його повернення.</p> <p>Порушення пунктів 2 та 4 статті 5 Конвенції (право на свободу та особисту недоторканність) Україною.</p>

	Відсутність порушення Україною своїх зобов'язань за статтею 34 Конвенції (індивідуальні заяви).
Дата прийняття:	11/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	11/06/2020 (Комітет)
Назва:	<u>CASE OF UGRINOVA AND SAKAZOVA v. BULGARIA</u> (Application no. 50626/11)
Зміст:	Справа стосувалася скарги заявників на невиконання остаточного рішення суду, ухваленого на їхню користь проти приватної особи.
Констатоване порушення (стаття):	Порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції (захист права власності).
Дата прийняття:	11/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	11/09/2020 (Палата) Набуття статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.
Назва:	<u>CASE OF ZIRNĪTE v. LATVIA</u> (Application no. 69019/11)
Зміст:	Справа стосувалася скарги заявниці на те, що основного свідка у справі не було викликано для участі у слуханні справи під час розгляду апеляційним судом, що завадило заявниці вказати на протиріччя в досудових і судових показаннях цього свідка; а також на те, що кримінальне покарання у виді конфіскації майна було непропорційним. Заявниця у справі – І. З. – громадянка Латвії, народилася у 1977 році та проживає в м. Рига. У жовтні 2005 року заявниця погодилася продати товариство з обмеженою відповідальністю «SIA Raiņa bulvāra nams» (ТОВ), єдиним активом якого був багатоквартирний будинок, фізичній особі (М. Р.). Незадовго до підписання договору купівлі-продажу заявниця, діючи від імені компанії, вирішила взяти кредит у банку для здійснення діяльності ТОВ, який потім надав гроші додатково і безпосередньо заявниці. Відповідно 208 000 євро було перераховано на приватний рахунок заявниці після продажу ТОВ.

	<p>У 2007 році заявниці було пред'явлено обвинувачення у вчиненні злочинів – привласненні коштів у великих розмірах та відмиванні грошей. Суд першої інстанції заслухав заявницю та 11 свідків, у тому числі М. Р.</p> <p>Суд першої інстанції виправдав заявницю: суд вважав, що фактична основа обвинувачення була встановлена, але вона не могла бути встановлена поза розумним сумнівом, а саме, що вона мала намір незаконно привласнити кошти.</p> <p>Розглянувши касаційну скаргу, Кримінальна палата Верховного суду у листопаді 2010 року скасувала виправдувальний вирок та визнала заявницю винною за обома обвинуваченнями, встановивши їй намір неправомірно привласнити кошти. Суд відмовив у задоволенні клопотання адвоката заявниці про виклик трьох свідків, у тому числі М. Р., яку адвокат хотів знову допитати щодо показань, наданих під час досудового розслідування, які не взяв до уваги апеляційний суд.</p> <p>Суд відмовив у задоволенні клопотання про повторний виклик, встановивши, зокрема, що свідчення, про які йшла мова у суді першої інстанції, були надані у повному обсязі.</p> <p>Заявницю було засуджено умовно строком на шість років із конфіскацією майна (а саме маєтку «Bramberges pils»).</p> <p>У травні 2011 року Верховний суд скаргу заявниці відхилив.</p> <p>Зокрема, посилаючись на пункт 1 та підпункт «d» пункту 3 статті 6 Конвенції, заявниця скаржилася, що апеляційний суд, рішенням якого її було засуджено, не перевірів показання свідка М. Р., який, за даними заявниці, був основним свідком у справі, перешкоджаючи захисту від посилань на заяви М. Р. під час досудового слідства.</p>
<p>Констатоване порушення (стаття):</p>	<p>Відсутність порушення пункту 1 та підпункту «d» пункту 3 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).</p>
<p>Дата прийняття:</p>	<p>11/06/2020</p>
<p>Дата набуття статусу остаточного:</p>	<p>11/06/2020 (Комітет)</p>
<p>Назва:</p>	<p>CASE OF ALIYEV v. AZERBAIJAN (Application no. 76236/11)</p>
<p>Зміст:</p>	<p>Ця справа стосувалася скарги заявника за статтею 6 Конвенції у зв'язку з тим, що провадження у справі про адміністративне правопорушення проти нього не було справедливим: рішення національних судів не були належним чином обґрунтовані, йому не</p>

	було дозволено обрати захисника під час провадження в суді першої інстанції за власним вибором.
Констатоване порушення (стаття):	Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).
Дата прийняття:	11/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	11/06/2020 (Комітет)
Назва:	CASE OF SĻADZEVSKIS v. LATVIA (Application no. 32003/13)
Зміст:	Заявник у цій справі скаржився, що тривалість провадження у справі про встановлення опіки над дітьми та визначення місця їх проживання не була сумісною з вимогою розгляду в «розумний строк».
Констатоване порушення (стаття):	Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).
Дата прийняття:	11/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	11/09/2020 (Палата) Набуття статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.
Назва:	CASE OF VUJNOVIĆ v. CROATIA (Application no. 32349/16)
Зміст:	Справа, головним чином, стосувалася цивільного провадження з відшкодування шкоди після смерті батьків заявника під час військової операції Хорватської армії у 1993 році. Його батьків було вбито у 1993 році, коли армія Хорватії проводила військову операцію з повернення контролю над територією, відомою як «кишеня Медак» («Medak Pocket») Після спливу декількох років були проведені розслідування стосовно ролі хорватських військових генералів під час військової операції в «кишені Медак», коли загинула 51 особа. Міжнародним кримінальним трибуналом по колишній Югославії (Трибунал) було обвинувачено декілька генералів та передано справи хорватським органам влади

для судового розгляду.

Зокрема, хорватського генерала Р. А. було обвинувачено у 2001 році Трибуналом і далі у 2006 році хорватськими органами влади у злочинах проти людства та порушеннях законів та звичаїв війни під час операції «Кишеня-93», у тому числі у зв'язку із незапобіганням масових вбивств цивільних осіб сербської національності.

В обох обвинувальних актах батьки заявника були зазначені серед потерпілих. Хорватські суди виправдали генерала Р. А. за пред'явленими обвинуваченнями у 2008 році, вирок набрав законної сили у 2009 році.

У 2008 році заявник подав цивільний позов проти держави, вимагаючи відшкодування шкоди за вбивство його батьків хорватськими солдатами. В кінцевому підсумку суд відмовив у задоволенні позову заявника у 2015 році. Верховний суд, зокрема, зазначив, що заявник мав об'єктивну можливість дізнатись про смерть його батьків у 2001 році, коли в обвинувальному акті Трибуналу проти генерала Р. А. було зазначено його батьків як потерпілих осіб, і що п'ятирічний строк позовної давності відраховується з цього моменту. Оскільки його позов було подано у 2008 році, він вважається поданим поза межами строку позовної давності.

У 2011 році заявник порушив провадження в судах з вимогою про визнання своїх батьків померлими, і суди ухвалили відповідні рішення, які набрали законної сили у 2012 та 2013 роках.

Посилаючись на пункт 1 статті 6 Конвенції, заявник скаржився на цивільне провадження з відшкодування шкоди, стверджуючи, що практика Верховного суду з обрахунку строку позовної давності була неналежною, і що спосіб, в який вона була застосована до його справи, позбавляв його права на доступ до суду.

Оцінка Суду

Пункт 1 статті 6 Конвенції (правова визначеність)

Заявник стверджував, що строк позовної давності для пред'явлення цивільного позову з відшкодування шкоди в його справі має обраховуватись з дати, коли рішення про визнання його батьків померлими набрали законної сили, як в декількох інших справах, які розглянув Верховний суд стосовно відшкодування шкоди за смерть членів родини.

ЄСПЛ повторив, як ним визнавалось раніше, що розгляд двох спорів по-різному не може вважатися таким, що створює суперечливу судову практику, у разі, коли вони стосуються різних фактів.

ЄСПЛ зазначив, що заявник послався на рішення Верховного суду стосовно зникнення членів сім'ї позивачів, доля яких залишалась

невідомою, хоча заявникові було відомо, що відбулося з його батьками.

Інформація про те, що вони загинули у вересні 1993 року, стала відомою перед порушенням цивільного провадження з відшкодування шкоди (у 2008 році) та безперечно перед тим, як він звернувся із заявою про оголошення їх померлими (у 2011 році). Дійсно, заявник визнав, що він дізнався про загибель своїх батьків у 2006 році, коли обвинувальний акт проти генерала Р.А. було передано до хорватських кримінальних судів.

Таким чином, справи, на які посилався заявник, включали в себе інші факти, аніж ті, що пов'язані з його батьками. Отже, той факт, що національні суди не обрахували строк позовної давності для пред'явлення цивільного позову про відшкодування шкоди з моменту набрання законної сили рішеннями суду про визнання його батьків померлими не може вважатися підставою для виникнення суперечливої судової практики, а тому порушення принципу правової визначеності не було. Таким чином, порушення пункту 1 статті 6 Конвенції в цьому аспекті немає.

Доступ до суду

Заявник стверджував, що обрахунок строку позовної давності для пред'явлення позову з 2001 року, коли Верховний суд дійшов висновку, що він мав об'єктивну можливість дізнатись про смерть своїх батьків, позбавила його права на доступ до суду.

По-перше, ЄСПЛ не вважає необґрунтованим / нерозумним те, що за обставин, де точний день, коли позивачі дізнались про смерть свого родича, не може бути встановлений, національні суди керуються часом / моментом, з якого вони мали об'єктивну можливість дізнатись про це.

Більше того, Суд зазначив, що пред'явлені військовим генералам Хорватії обвинувачення в Трибуналі за вчинені злочини в «кишені Медак» у вересні 1993 року широко висвітлювались у хорватських ЗМІ. Заявник як син осіб, що зникли під час військової операції 1993 року, не міг залишатись необізнаним про ці висвітлення / публікації. Також не було б нерозумним очікувати, що він приділить цьому належну увагу та звернеться до хорватських органів влади за інформацією.

Однак заявник не контактував з поліцією чи органами прокуратури стосовно загибелі батьків, за виключенням цивільного провадження з відшкодування шкоди 2007 року. Заявник не порушував провадження з визнання його батьків померлими до 2011 року – протягом 18 років після їхнього зникнення.

Якби заявник звернувся до органів державної влади за інформацією

	<p>щодо долі / загибелі своїх батьків у будь-який час після листопада 2001 року, коли було пред'явлено обвинувачення генералу Р. А., він міг дізнатись про те, що вони були вбиті хорватськими солдатами, а тому міг отримати всю інформацію, необхідну для вимоги відшкодування шкоди від держави.</p> <p>Таким чином, ЄСПЛ дійшов висновку, що спосіб, у який Верховний суд обрахував строк позовної давності для пред'явлення заявником позову про відшкодування шкоди, не становив непропорційного обмеження його права на доступ до суду.</p> <p>Відповідно, порушення пункту 1 статті 6 Конвенції в цьому аспекті не було.</p>
Констатоване порушення (стаття):	Відсутність порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).
Дата прийняття:	11/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	11/09/2020 (Палата) Набуття статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.
Назва:	CASE OF P. N. v. GERMANY (Application no. 74440/17)
Зміст:	<p>Ця справа стосувалася наказу поліції про збір інформації для ідентифікації особи заявника, наприклад, фотографій його обличчя та тіла, включаючи можливі татуювання, а також відбитків пальців та долонь.</p> <p>Заявник у справі є громадянином Німеччини, який народився у 1961 році та проживає в м. Дрезден (Німеччина).</p> <p>У серпні 2011 року поліція міста, керуючись положеннями Кримінального процесуального кодексу, наказала зібрати ідентифікаційні дані особи, оскільки проти заявника було порушено кримінальне провадження за отримання та збут викрадених товарів. Він вже мав судимість, а тому, на думку поліції, такі ідентифікаційні заходи будуть сприяти в розслідуванні будь-яких майбутніх правопорушень.</p> <p>Заявник оскаржив наказ, однак у травні 2012 року поліція м. Дрезден відхилила таку скаргу.</p> <p>У березні 2015 року адміністративний суд м. Дрезден відмовив у задоволенні ще однієї скарги заявника. Посилаючись на наявність судимості у заявника, суд встановив, що згідно з Кримінальним процесуальним кодексом збір даних особи є законним у разі,</p>

	<p>якщо це необхідно для майбутнього розслідування. Це мало місце навіть в тому разі, якщо провадження у справі про збут викрадених речей було припинено в червні 2012 року.</p> <p>Працівники правоохоронних органів зібрали відповідні дані у березні 2017 року.</p> <p>У травні 2017 року Федеральний конституційний суд відмовив у розгляді конституційної скарги заявника.</p> <p>Заявник скаржився, що наказ поліції про збір його ідентифікаційних даних порушив його права, захищені статтею 8 Конвенції.</p>
Констатоване порушення (стаття):	Відсутність порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного і сімейного життя).
Дата прийняття:	11/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	11/09/2020 (Палата) Набуття статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.
Назва:	CASE OF BALDASSI AND OTHERS v. FRANCE (Applications nos. 15271/16; 15280/16; 15282/16; 15286/16; 15724/16; 15842/16; 16207/16)
Зміст:	<p>Справа стосувалася скарги активістів палестинського руху на їх кримінальні засудження за підбурювання до економічної дискримінації, у зв'язку їхньою участю в діях, направлених на бойкотування товарів, ввезених з Ізраїлю, в рамках руху «BDS: Boycott, Divestment and Sanctions».</p> <p>Заявники є членами руху «Об'єднана Палестина 68» («Collectif Palestine 68»), який є місцевим «ретранслятором» міжнародного руху «BDS: Boycott, Divestment and Sanctions». Цей рух розпочався 9 липня 2005 року зі звернення палестинських неурядових організацій через один рік після висновку Міжнародного суду (the International Court of Justice), в якому йшла мова про те, що «будівництво стіни здійснюється Ізраїлем – державою-окупантом на окупованій території Палестини, в тому числі і навколо Східного Єрусалиму, і пов'язаний з ним режим суперечить міжнародному праву».</p> <p>26 вересня 2009 року п'ятеро заявників взяли участь в організованій рухом «Об'єднана Палестина 68» акції всередині гіпермаркету С., закликаючи бойкотувати ізраїльські товари. Вони демонстрували покупцям у трьох візках предмети, які, на їхню думку, були ізраїльського походження, та розповсюджували листівки.</p>

Аналогічна акція була організована рухом «Об'єднана Палестина 68» 22 травня 2010 року в тому ж гіпермаркеті, у ній взяли участь восьмеро заявників. Вони також презентували петицію, підписану клієнтами гіпермаркету, запропонувавши останньому припинити реалізацію товарів, імпортованих з Ізраїлю.

Прокуратура тим часом викликала заявників до суду, зокрема, за підбурювання до дискримінації, що є порушенням статті 24 (8) Закону від 29 липня 1881 року.

Двома рішеннями від 15 грудня 2011 року суд першої інстанції виправдав заявників. Двома рішеннями, ухваленими 27 листопада 2013 року, апеляційний суд скасував попередні рішення про виправдання заявників і визнав їх винними у підбурюванні до дискримінації.

Що стосується події 26 вересня 2009 року, апеляційний суд призначив кожному з п'яти обвинувачених покарання у виді штрафу в розмірі 1000 євро умовно та зобов'язав їх спільно сплатити кожному з прийнятних цивільних сторін (Міжнародній лізі проти расизму та антисемітизму, Асоціації адвокатів без кордонів, асоціації «Альянс Франція – Ізраїль», Національному управлінню по боротьбі з антисемітизмом) 1000 євро компенсації моральної шкоди та 3000 євро на основі статті 475-1 Кримінального процесуального кодексу (витрати цивільних сторін, які не відшкодовуються державою).

Що стосується подій 22 травня 2010 року, апеляційний суд призначив кожному з дев'яти обвинувачених штраф у розмірі 1000 євро умовно та зобов'язав їх спільно сплатити трьом цивільним сторонам (Міжнародній лізі проти расизму та антисемітизму, Асоціації адвокатів без кордонів, асоціації «Альянс Франція – Ізраїль») 1000 євро кожному компенсації моральної шкоди та 3000 євро на основі статті 475-1 Кримінального процесуального кодексу (витрати цивільних сторін, які не відшкодовуються державою).

Двома рішеннями від 20 жовтня 2015 року кримінальна палата Касаційного суду відхилила касаційні скарги заявників, які стверджували, зокрема, про порушення статей 7 та 10 Конвенції. Касаційний суд, окрім іншого, дійшов висновку, що апеляційний суд обґрунтував своє рішення, оскільки він правильно зазначив, що елементи складу злочину, передбачені статтею 24 (8) Закону від 29 липня 1881 року, були встановлені і що здійснення свободи вираження поглядів згідно з пунктом 2 статті 10 Конвенції можуть бути піддані обмеженням чи санкціям, як у цій справі, необхідним у демократичному суспільстві для запобігання заворушенням чи захисту прав інших осіб.

Констатоване порушення (стаття):	Відсутність порушення статті 7 Конвенції (ніякого покарання без закону). Порушення статті 10 Конвенції (право на свободу вираження поглядів).
Дата прийняття:	11/06/2020
Дата набуття статусу остаточного:	11/09/2020 (Палата) Набуття статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.
Назва:	CASE OF KANDARAKIS v. GREECE (Applications nos. 48345/12 and 2 others)
Зміст:	<p>Ця справа стосувалася судових рішень про сплату адвокатських гонорарів у провадженнях у справах про експропріацію майна. Заявники, А. К. та М. К., є громадянами Греції, які народились у 1938 та 1979 роках і проживають у м. Афіни.</p> <p>Вони є адвокатами, зареєстрованими в Афінській асоціації адвокатів, і представляли своїх клієнтів у справах, розглянувши які, суди ухвалили рішення на їхню користь у справах про компенсацію за експропрійоване майно.</p> <p>Відповідно до застосовного законодавства національні суди повинні були встановлювати судові витрати у справах про експропріацію майна, включаючи й гонорари адвокатів. Надалі такі гонорари повинні бути внесені до Фонду цільових позик і вкладів (Фонд), який передавав їх асоціації адвокатів, що у результаті сплатила їх адвокатам за вирахуванням суми гонорару.</p> <p>У справі заявників компанія «ERGOSE AE», яка була відповідачем у перших двох справах, внесла гонорари до Фонду на користь адвокатських асоціацій м. Калаврита та м. Корінтос після судових рішень, ухвалених у 2007 році. У третій справі, за результатами розгляду якої рішення про відшкодування збитків було ухвалено у 2002 році, гонорари були передані Фонду відповідачем – Міністерством навколишнього середовища, регіонального розвитку та комунальних робіт на користь Афінської асоціації адвокатів, але Фонд відмовився передавати гроші цій асоціації.</p> <p>Заявники звернулися до суду стосовно перших двох справ з метою передачі грошей на користь Афінської асоціації адвокатів. Пред'явлені вимоги заявників були відхилені через те, що вони не були наділені відповідними процесуальними повноваженнями, оскільки адвокатська асоціація повинна була безпосередньо звернутися</p>

	<p>з позовом до суду, що вона відповідно до положень законодавства і зробила.</p> <p>У першій справі апеляційний суд у 2017 році направив справу до компетентного суду; остаточне рішення у справі ще не ухвалено.</p> <p>У другій справі остаточне рішення суду ухвалено у 2018 році, за яким Асоціація адвокатів м. Корінтос вже сплатила більше половини суми, яка присуджена як гонорари адвокатів Афінській асоціації адвокатів, і що строк на подання позову до суду щодо другої частини вимог (стягнення суми виплат) уже сплив.</p> <p>У третій справі заявник оскаржив відмову Фонду у виплаті гонорару Афінській асоціації адвокатів, але його вимоги задоволені не були, оскільки йому не належить право вимоги за пред'явленим у суді позовом, а отже, лише асоціація могла ініціювати провадження у справі. Асоціація звернулася із таким позовом лише в листопаді 2013 року, що, зрештою, призвело до виплати Фондом необхідної суми.</p> <p>Заявники, зокрема, скаржилися на те, що відмова у задоволенні їхніх вимог до Фонду із зазначенням сум, внесених як адвокатські гонорари на користь Асоціації адвокатів, на тій підставі, що вони були неналежними позивачами, порушила їхні права відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції.</p>
Констатоване порушення (стаття):	Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).

Огляд рішень Європейського суду з прав людини. Рішення за період з 09.06.2020 по 12.06.2020 / Відпов. за вип.: О. Ю. Тарасенко, Д. П. Мордас, Р. Ш. Бабанли. – Київ, 2020. – Вип. 23. – 34 стор.

Застереження:

1. Огляд окремих судових рішень, зокрема й їх переклад, здійснюється працівниками департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду з використанням матеріалів, розміщених на вебсайтах Європейського суду з прав людини:

<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>,

<https://hudoc.echr.coe.int>.

2. Огляд рішень здійснюється з метою ознайомлення з їх коротким змістом. Для повного розуміння суті висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним на вебресурсах Європейського суду з прав людини.

3. Інформація має суто допоміжний та довідковий характер та не має на меті висвітлити суть усієї проблематики, яка вирішується відповідними судовими рішеннями.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua

